

КАРНАВАЛІЗОВАНИЙ ЕКОДИСКУРС КОХАННЯ

Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія
Випуск 1 (55)
УДК 81'42:82.0:502/504

DOI: [https://doi.org/10.24144/2663-6840/2026.1.\(55\).246-254](https://doi.org/10.24144/2663-6840/2026.1.(55).246-254)

Самохіна В., Нешко С. Карнавалізований екодискурс кохання; кількість бібліографічних джерел – 30; мова українська.

Анотація. Актуальність роботи пов'язана з використанням лінгвоекотологічного підходу до аналізу карнавалізованого екодискурсу кохання, який створює сприятливі умови для спілкування в атмосфері неофіційної комунікації. Лінгвоекотологічний підхід уперше застосовується з метою довести, «чистоту» карнавалізованого екодискурсу кохання, незважаючи на порушення норм (онтологічних, валоративних, логіко-поняттєвих, лінгвальних), за рахунок яких експлікується комічна ситуація. Основне завдання статті – надати лінгвістичний аналіз карнавалізованого екодискурсу кохання, виявити в ньому прийоми комічного, що викликає у адресата сміхову реакцію. Доводимо, що зазвичай емоційна координація адресанта і адресата і налаштованість на гумор у цьому типі дискурсу перебуває в одній емоційній площині і, відповідно, завершує їх комічне спілкування. Таким чином, лінгвоекотологічний підхід до аналізу карнавалізованого екодискурсу кохання являє собою різновид особистісно-орієнтованого емоційно зарядженого спілкування, яке, як правило, гармонізує стосунки комунікантів. Адресант цього типу дискурсу закладає очікування адресата стосовно адекватної реакції – атмосферу веселого простору, комунікативного оптимізму, створення екологічно-емоційного настрою. У роботі зроблено висновок, що карнавалізований екодискурс кохання є екологічним, він об'єднує, а не роз'єднує комунікантів. Екологія кохання з гумором – це культурне середовище, в якому перекичуються сучасні уявлення, експлікуючи ефект комічного.

Доведено, що порушення стереотипних норм є свідомим екологічним процесом, який у карнавалізованій свідомості стає запорукою психологічного розслаблення та духовного здоров'я людини. Порівняльний аналіз виявив, що в англійському середовищі домінує лінгвальна гра, тоді як українському гумору властива єдність незлобивої жарти з удаваною простакуватістю, а єврейському – глибока самоіронія. Спільним результатом є формування нової «екологічної норми» через сміхову стихію та ігрову органіку.

Ключові слова: гармонізація спілкування, дискурс кохання, інконгруентність, карнавалізований екодискурс, комічний ефект, лінгвоекотологічний підхід, порушення норм.

Формулювання наукової проблеми. Аналіз досліджень. Сучасні лінгвістичні праці свідчать про безперечний інтерес до питань екології мови і мовлення, екологічності поведінки учасників мовленнєвої взаємодії в різних типах комунікацій. Лінгвоекотологія сходиться до праць зарубіжних учених (Е. Гауген, Л. Блумфільд, О. Есперсен, А. Мейс, Г. Пауль, Е. Сепір, А. Філл, Р. Харре, А. Шлейхер), які досліджували питання чистоти мови, мовної стандартизації, культури мови. У вітчизняній лінгвістиці різні аспекти лінгвоекотології розглядаються такими вченими, як О. Бондар, В. Жуковська, Н. Івченко, А. Істоміна, С. Ключко, О. Куля, В. Куца, Т. Левченко, М. Мірчинко, М. Навальна, В. Пасинок, М. Перчик, В. Семчук, М. Слюсаревський, К. Тараненко, О. Шпак, визначаючи лінгвоекотологію, перш за все, як науку про бережливе ставлення до мови, про культуру мовлення. Найбільш відповідну дефініцію, на наш погляд, надано О. Кулею: «Лінгвоекотологія – це наука про взаємозв'язки мови і мислення людини в різних ситуаціях всіх сфер її діяльності, про взаємозв'язки мови з об'єктивною дійсністю, про здатність мови впливати на реальні життєві події» [Куля 2014].

У фокусі уваги українських лінгвістів – дослідження еколінгвістичного характеру (зосередження на специфіці розвитку мови як динамічної системи в умовах її взаємодії із середовищем, в якому вона використовується як засіб спілкування) [Самохіна, Шпак 2019; Samokhina, Shpak, Pasynok 2022; Todd 2016].

Екологічний підхід до вивчення мовних явищ на сьогоднішній день є актуальним і перспективним напрямком наукових розвідок і застосовується в усіх сферах суспільно-соціального життя: сфери екології розширилися не тільки в природі, але й в «екології» суспільства [Bookchin 2007], що пов'язане з якістю життя людини, його виживанням у різних ситуаціях. Екологія в цьому сенсі – це турбота, охорона, захист, оздоровлення, позитивні емоції, тобто, – екологічне середовище життєдіяльності людей. Сфери суспільного буття: 1) соціальна екологія (соціоекологія); 2) економічна екологія; 3) екологія совісті; 4) екологічна свідомість; 5) екологія моральності; 6) екологія культури; лінгвоекотологія. Ці категорії виражають ступінь екологічності нашого буття. Екологічний підхід до суспільства – це чистота відношень людей, любов до себе і до інших, це – можливість знаходити вихід із конфліктів, це – культура.

У цьому зв'язку можна говорити про етичну екологічність. Важливість вищезазначених аспектів важко переоцінити. Соціальна екологія тісно пов'язана з лінгвоекотологією (див. Е. Гауген [Haugen 1972]). Ю.Г. Стежко зазначає: «Поширення поняття «екологія» на лінгвістику обумовлено комунікацією як важливою сферою життєдіяльності» [Стежко 2025, с.320]. Лінгвоекотологічний підхід, у свою чергу, це – створення екологічно сприятливих умов для вираження почуттів, це – емоційність зі знаком «+», експресивність і розуміння з півслова [Jensen 2018,

с. 239]. Бути екологічно «чистим продуктом» означає дарувати людині добрий, екологічний світ.

Проте, говорити про завершеність обговорення низки питань концептуалізації лінгвоекології наразі не доводиться. Варто відзначити недостатність досліджень, пов'язаних з емоціями, зокрема, з гумором, сміхом, комічним, що є проявом екологічності [Haugen 1972, с.87]. Екодискурсивний підхід до вивчення карнавалізованих форм комічного відкриває перспективи для спілкування, яке збагачується емоційно й семантично: позитивні емоції виявляються на вербальному та змістовному (тематичному) рівнях, що підтверджує факт екологічності спілкування адже, більшість емотивів мають позитивну енергетику. Емоції необхідні для виживання і благополуччя людини (Жо Гофруа), вони грають позитивну роль в організації, мотивації і підкріпленні поведінки (А. Штіббе). Поняття комічного розглядалось у роботах Ю. Безхутрога, М. Іваницької, О. Каліти, І. Колегасвої, Л. Піхтовнікової, В. Самохіної, С. Сотнікової, О. Харченко, О. Шонь, Н. Якименко та ін. українських учених. Комічне є об'єктивною реальністю, воно продукує свої норми і стандарти, гумористичну поведінку, є носієм своєрідних мовних форм, що створює сміховий світ у карнавалізованому дискурсивному просторі.

У роботі використовується дискурсивний підхід до аналізу карнавалізованого екодискурсу кохання. Традиційно дискурсом вважають різновид мовленнєвої комунікації (Г. Почепцов, Ю. Хабермас), текст, (В. Борботько), зокрема, виділяють дискурсивні риси: простір, час, культура, суспільство, відображені в тексті, дискурс як комунікативну подію, як суттєву складову соціокультурної взаємодії, що включає мовну форму, значення та дії, інтегровані в конкретний соціальний, просторовий, часовий, когнітивний або інші контексти [Dijk 2008]. Ж.-М. Адам визначає дискурс на основі таких ознак: мета, мовці, тип вимови, тема, лексика, дієслівний час [Adam 2008, с. 12]. М. Фуко вважає, що «дискурс – це сукупність текстів, об'єднаних за певними критеріями та пов'язаних між собою специфічними відношеннями [Foucault 2002, с. 38]. Дискурс розглядають як розумово-комунікативний простір, де співіснують у взаємодії тексти, об'єднані спільною темою та / або «дискурсивними топіками» [Todd 2016, с. 105].

Усі ці визначення характеризують феномен дискурсу в тій чи іншій мірі і доповнюють його характеристиками, об'єктивуючи цей феномен. Підсумовуючи, надамо дефініцію дискурсу як екстралінгвальну ситуацію, визначним фактором якої є: адресант, адресат, ціль, соціальний контекст (тобто, «хто», «що», «як», «про що»). Ці фактори віднесемо до карнавалізованого екодискурсу кохання, який є об'єктом розгляду в цій роботі.

Актуальність і новизна пропонованого дослідження полягає в тому, що вперше розглядається карнавалізований екодискурс кохання (далі – КЕДК). Актуальність також зумовлена загальною спрямованістю новітніх досліджень на вивчення

комунікативно-прагматичних явищ у лінгвоекологічному аспекті, виявленні дискурсивних та текстових характеристик окремих дискурсів, розкриттю механізмів їхньої взаємодії в контексті інтра-та-екстратекстової комунікації.

Метою статті є аналіз екодискурсу кохання з доміантою комічного.

Матеріалом дослідження слугували українські, французькі, англійські, єврейські жарти малих форм.

Методологія роботи передбачає застосування комплексної методики, що спирається на екологічний підхід до аналізу мовних і мовленнєвих явищ та інтегрує методи: 1) філософський метод абстрагування цілісного всебічного дослідження: експертного спостереження, порівняння, аналізу, синтезу; 2) контекстуально-інтерпретаційний метод, що уможливує витлумачення змісту комічного в карнавалізованому екодискурсі кохання; 3) метод прагмалінгвістичного аналізу дозволяє встановити функції мовних одиниць в карнавалізованому екодискурсі кохання. Основним завданням роботи є розгляд різножанрових комічних мікротекстів в карнавалізованому екодискурсі кохання, розшифровка комічних намірів адресанта у створенні інконгруентності засобами тематики і мовного вираження.

Карнавалізований екодискурс своїм об'єктом визначає людину, яка сміється: сміх є вираженням радісного сприйняття світу; сміх розслабляє людину, вона стає розкутою, залучається до комунікабельності та гри в межах сміхової поведінки; тут превалує емоційно-комічний початок: карнавал не призначений до серйозності, він налаштований до її заперечення [Самохіна, Івченко 2020, с. 38–39]. Вигадка, брехня стають «екологічним продуктом», адже вони створюють карнавальну, отже, екологічну, атмосферу, яка є свободою від складного та буденного життя. Це – свобода творчості, яка ґрунтується на сміховому початку. Гумор і пародія є невід'ємним атрибутом карнавалізованого екодискурсу, де можна вигадувати і розповідати жарти з «неекологічними» темами і мовними засобами. В карнавалізованому екодискурсі правдива інформація відсутня, тут превалує гра, в якій не треба докладати інтелектуальних зусиль; комічні теми носять розважальний характер; вони полегшують комунікацію, тобто є екологічними.

Сміх у карнавалізованому екодискурсі має антистресову дію, а сміхова форма стає його доступним контекстом спілкування. Отже, карнавалізований екодискурс засновується на комічній розшифровці повідомлення, індивідуальній інтерпретації і концептуалізації у навмисно викривленому вигляді. Його основа – сміхова стихія, гра, фаміліаризація як норма, амбівалентність пародіювання, інконгруентність, розважальність, порушення норм, карнавальна мова, естетика образно-емоційного початку. Це – фольклор карнавалу, який перетворює в жарт будь-яку серйозну проблему, а цілеполягаючий зміст гумористичної діяльності спрямований на створення розслаблюючої обстановки. Тож спілкування, як правило, викликає у партнера по кому-

нікації відповідні позитивні емоції у ситуаціях щирості, доброзичливості, а, отже, емоційної екологічності: толерантного спілкування, емоційної підтримки. Такий тип дискурсу виключає з комунікації неповагу до співрозмовника, вживання негативних емоцій, які є проявом порушення екологічного контакту. Але етичність/екологічність не означає, що тут не може використовуватись неетична лексика, навпаки! Парадокс полягає в тому, що саме цей дискурс стає екологічним завдяки усвідомленим порушенням онтологічних, валоративних, логікопоняттєвих, мовних і мовленнєвих норм.

Карнавалізований екодискурс «оживає» в соціальній екосистемі, його базовою категоріальною діадою виступають відношення «людина – комічна екодіяльність», яка виявляється в різних жанрах, що спрямовані на екологічні об'єкти, сфери людських інтересів, діяльності, почуттів тощо. Важливу роль у карнавалізованому екодискурсі грають знання про світ. Екодискурс комізму втрачає смисл у разі відсутності тих чи інших об'єктивних чинників, головним з яких є свідомість до сприйняття гумору, його канонів і законів, які набувають смисло-життєву цінність завдяки досвіду і знанням буття людини.

Виклад основного матеріалу. Екологія людини досліджує її загальні закономірності взаємозв'язків з культурою, довкіллям, вплив чинників довкілля на функціонування людського організму, цілеспрямоване управління, збереження і поліпшення здоров'я населення [Соломенко 2016; див. також: Димань 2009; Енциклопедія сучасної України 2009; Крисаченко 1996]. Екологія людини – це, звичайно, наука, яка вивчає закономірності взаємодії людини з людиною та з оточуючим середовищем. Екологія людини як наука про людину і її контакти спонукає до більш глибокого аналізу її взаємодії в різних сферах соціального життя, в тому числі, в карнавалізованому середовищі, сповненому комізму. Людина як дискурсивна особистість у всій своїй багатогранності формується через засвоєння нею цінностей, які були вироблені людством (це – мова, різні види діяльності в суспільстві, а, отже, – в дискурсивній практиці). Одним із видів дискурсивної діяльності людини є її екологізація, тобто екологічна культура розглядається як життєдіяльність, в основі якої – діяльнісний підхід. Екологічна діяльність людини спрямована на гармонізацію стосунків в суспільстві і природі, на реалізацію основної мети через використання емотивів, емотивних імпульсів, позитивних емоцій. Екологія мовленнєвого середовища передбачає доброзичливість, дружність, повагу до співрозмовників, може стати потужним знаряддям як конструктивного, так і деструктивного впливу. Людина не може жити без емоцій: смисл її існування має афективну природу на протязі всього життя. Більшість емотивів мають позитивну енергетику і таке спілкування є екологічним. М.М. Полужин справедливо засвідчував: «Прототипова ситуація контакту вміщує такі складові: «я вступаю в контакт і висловлюю доброзичливе ставлення» [Полужин 2002, с.50].

Між тим, також виникають і негативні емоції через інконгруентну прагматику висловлювань комунікантів, що може зруйнувати стосунки, привести до конфлікту. Такі ситуації є неекологічними, конфліктними, незважаючи на те, що інтенції одного з комунікантів були дружніми. У нашому дослідженні вперше розглядається *карнавалізований екодискурс кохання* (далі – КЕДК), який є в вищому ступені емоційним: він ґрунтується на факторах як позитивних, так і негативних і, таким чином, є екологічним або неекологічним: у результаті його створення виникає або сміхова реакція адресата або конфліктна ситуація. У КЕДК емоції виявляються особливо яскраво – це психологічний і соціальний продукт емоційності. Отже, екологічність/неекологічність в КЕДК є ситуативно обумовленими: позитивні наміри адресанта можуть набувати негативної конотації в комунікативній ситуації і, таким чином, стати неекологічними, можуть викликати неузгодженість у спілкуванні, в залежності від налаштованості адресата. Тим часом, лінгвоекологічний підхід до кохання спрямований на створення сприятливих умов для позитивного спілкування: перебування комунікантів на одній емоційній «хвилі» екологічно гармонізує контакт в атмосфері комунікативного оптимізму і згуртованості. Це – екологія культури кохання, коли стосунки з коханою людиною зміцнюють один одного. КЕДК дозволяє вийти за межі буденності і рутини. Карнавальні-ігровий стиль, гедоністичне задоволення (*кльово, круто, прикольно, драйвово, класно, відтяг*) – сміховий початок як стрижнева категорія карнавальності, амбівалентність, порушення норм, ігрова органіка, весела соціальна гра, грайлива поведінка – це джерело позитивних емоцій, отриманих від великої кількості жартівливих форм, почуття піднесення, що приводить комунікантів до радості, розслаблення, гарного настрою. Любов і кохання є невід'ємною частиною нашого життя. Вони є підґрунтям побудови внутрішнього світу людини і її духовного розвитку; це – екологічні відносини. Факторами емоційних екологічних відносин з позитивною оцінкою є такі: а) соціальне оточення (доброзичлива атмосфера і взаєморозуміння), б) культурні фактори (розуміння культурних особливостей); в) особистісні характеристики (уміння навчитися встановлювати кордони і знаходити час для позитивної енергії (напр., гумор); г) міжособистісні стосунки (спілкуватися з тим, хто вам дорогий і близький).

Екологічно випустити емоції можна, розказавши анекдот, створивши ситуацію, де комфортно (тобто екологічне ставлення спілкування є основою здорової комунікації).

Аналіз відібраного матеріалу засвідчив, що жарти про кохання в КЕДК виражають схвалення прагнення партнерів до зближення, досягнення взаємної реакції: жартом заохочують бажання до особистого контакту, теплоти почуттів.

У цій роботі ми розрізняємо поняття «любов» і «кохання». В українській мові ці слова семантично відрізняються: це – слова-синоніми, але їх конкретніше вживати в певних випадках, вони мають свої

нюанси і правила вживання. Поняття «любов» має загальне значення (любов – ширше). (Пор: любов до Бога, материнська любов, любов до батьківщини, любов до музики, любов до квітів. Також: любити подорожі, читати, борщ, сало). Тобто – це відданість та прив'язаність до родичів, друзів, речей, діяльності, природи. Слово «кохання» позначає емоцію, яка має тілесний та пристрасний контекст, почуття/сердечні прихильності, що охоплює низку потужних і благотворних емоційних і психічних станів, від найвищої чесноти чи доброї звички, глибокої міжособової ніжності до найпростішого задоволення [Енциклопедія сучасної України 2009].

Можна кохати Наталю, Павла, дружину, чоловіка, хлопця, дівчину, наречену. Це – глибокі романтичні почуття до людини, здебільшого протилежної статі, і рідше це слово вживається у значенні особливої турботи або піклування [там само]. (Пор. висловлювання Ліни Костенко: «Скільки років кохаю, а закохуюсь в тебе щодня»). Про день Святого Валентина говорять: 14 лютого – міжнародний день всіх закоханих. Авіценна вважав кохання захворюванням. Загальні симптоми: нав'язливі думки про іншого; різні перепади настрою; перевищення почуття власної гідності; себежаль; безсоння; необдумані поривні вчинки; головні болі; синдроми нав'язливої ідеї тощо.

Отже, екологія кохання – це потреба перебувати у стосунках кохання з іншою людиною. Саме карнавалізований екодискурс кохання ідеально кореспондує з усіма параметрами екологічного спілкування, мотивує на позитивні емоції, «лікує» людину через гумор. У діаді «чоловік-жінка» КЕДК вивчається в лінгвістичному аспекті, аналіз якого підтверджує гіпотезу про екологічність мовних знаків і тематики, що виступають засобами «оздоровлення» з боку комічного. Отже, екологізація діяльності в сфері комічного пов'язана з людиною як з об'єктом ушлыву гумору на нього, окресленням його місця в довкіллі та гармонізації взаємин людини з довкіллям. Таким чином, екологізація комічного є перспективним напрямком наукових досліджень. Однією з головних функцій КЕДК є креативна функція, яка підлягає завданням інтенційного впливу, що є нормою в карнавальній свідомості людини. Співрозмовники розуміють один одного саме за рахунок порушення мовних норм, стереотипів, коду спілкування, які виступають чинником взаємної адаптації в екосистемі «мова-мовлення-карнавальна діяльність». Алогічність, неправдоподібність, двозначність, недоречність – це домен комічного, що є характерним показником КЕДК. Стереотипні уявлення про емоції занурюються у незвичний світ, викриваючи екологічність їхнього впливу на адресата [Самохіна, Івченко 2019, с.37–44]. Характерною рисою КЕДК є дотримання закону достатньої підстави – в ньому вітається етична екологічність (напр., серед мовних знаків оцінки бажано не використовувати етично і естетично табуйовані, проте бажано виявляти дотепність, почуття гумору, влучність, оригінальність, несподіваність у жартах. Такі жарти в КЕДК, в яких дотримані умови етичності,

слід уважати екологічно прийнятними. Екологічна комунікація в КЕДК базується на доброзичливості, толерантності та прагненні до створення позитивного емоційного малюнку. Жарти в КЕДК створюються або на неправдоподібності, або на нелогічності, порушенні законів формальної логіки.

Надамо класифікацію і аналіз жартів КЕДК. Цю класифікацію можна продовжувати, адже гумористичні жанри постійно доповнюються новими. Нові формати опису гумору тут відкривають смішні цитати з книг, кінофільмів, висловлювання знаменитостей, анекдоти, комічні дефініції, гра слів тощо.

1. Комічні дефініції слова «кохання»:

«Кохання – це хімічний примус до розмноження».

«Кохання – це ринок делікатного товару».

«Кохання – це зустріч двох поранених у голову стрілами Амура».

«Кохання – це завжди драма, тільки одні в ній від душі грають, а в інші розігрують».

«Найпоширеніший любовний трикутник: він, вона та ідіотизм».

«Кохання трапляється частіше вночі, тому – справа темна».

«Кохання – це тяжке захворювання, від якого є тільки одні ліки. Одруження».

«Кохання – це ворог дружби з головою».

«Справжнє кохання – це коли страх втрапити кохану людину більше, ніж страх придбати її маму» [https://gumor.org/].

Кохання в цих прикладах порівнюється з негативними наслідками: захворювання, страх, примус, драма, ідіотизм, темна справа, ворог, ринок делікатного товару, тощо, створюючи інконгруентність порушенням онтологічної та логіко-поняттєвої норм. Норми, несумісність світлого почуття кохання з негативними реаліями створює комізм.

Гумористичні висловлювання відомих письменників: Стівен Лікок: «Багато чоловіків, закохавшись в ямочку на щоці, одружуються помилково на всій дівчині» [https://royallib.com]. (Цей комічний прийом – синекдоха досить розповсюджений у гуморі. Як різновид метонімії синекдоха базується на кількісному співставленні предикатів або явищ). Томас Фуллер: «Закохані скаржаться на серце, але не гарзд у них з головою» [https://cityinfo] (іронічне висловлювання, виражене прийомом парадоксу). В комічних дефініціях часто порушується логіко-поняттєва норма.

Українські гумористичні вислови про кохання:

1). Кохання XXI століття починається «В Контакті», продовжується в «Скайні» і закінчується в «Чорному Списку» [https://anekdot.kozaku.in.ua/].

2). Одного разу хлопець попросив у Бога дівчину, яка буде гарніше французьки, покірливіша японки, гарячіша іспанки, веселіша від росіянки, темпераментніша італійки, хитріша циганки! І тоді Бог створив – УКРАЇНКУ!

3). Він був одружений вп'яте, мав п'яту дружину і п'яту тещу, і тому в відьмах розбирався

краще інквізиції.

4). *Жінка робить скандал лише у двох випадках: 1. Коли потрібно! 2. Коли не потрібно!* [https://anekdot.kozaku.in.ua/].

5). *Секрет жіночого щастя простий: турботливий чоловік, нові витончені туфлі, красивий манікюр і товста найкраща подруга* [https://anekdot.kozaku.in.ua/].

6). *Якщо сім'я розпалася, то не треба винити тільки жінку! Винні обоє, і жінка, і теця* [https://anekdot.kozaku.in.ua/].

7). *Хочеш забезпеченого чоловіка – так забезпеч його...* [https://anekdot.kozaku.in.ua/].

Перш за все, українські гумористичні вислови вирізняються категоричністю, а отже, лаконічністю, в них наявні інконгруентні «повідомлення» – нетрадиційні за поданням інформації (пор. хочеш забезпеченого... – забезпеч, винні і жінка і... теща; турботливий чоловік – товста найкраща подруга; скандал – коли потрібно, коли не потрібно; жінка, теща – відьми, тощо). Особливості українського гумору про кохання – в єдності незлобливого жарту із удаваною простакуватістю.

Українські гумористичні вислови про кохання мають цілий арсенал прийомів: створювати смішні парадоксальні, комічні ситуації; в них поєднуються гумористичне, сатиричне та іронічне, невідповідність стилю мовлення й обстановки, у якій розповідається жарт; смішні асоціації; несумісні предмети в одному ряду.

2. Українські анекдоти – найбільш популярний жанр КЕДК. Герої анекдотів – чоловік/жінка, коханці, теща, свекруха, дівчина/хлопець. Тут спостерігаються порушення валоративних і логіко-поняттєвих норм, коли слова освідчення в коханні викликають сумніви в щирості почуттів: адресант відсилає двозначне повідомлення, що створює комічний ефект. Також в КЕДК можна виділити комічні різновиди кохання: «Сентиментальна» любов:

1. – *Любий, тобі які жінки більше подобаються, розумні чи красиві?*

– *Ні ті, ні інші, люба. Ти ж знаєш, я кохаю лише тебе* [https://ukrainianpeople.us].

(У цьому анекдоті порушена валоративна норма: обігравання естетичних цінностей – розуму і краси, які стають потворними. На думку чоловіка, вони повністю відсутні у його дружини).

Валоративна норма в КЕДК порушується також за рахунок уживання оксюморонних структур. У наступному анекдоті наявні опозиції «високе і низьке»:

2. «Чуттєва» любов: «*Я кохаю тебе*», – *освідчуються українці.*

“I love you”, – говорять англійці.

“Je t’aime”, – кажуть французи.

І тільки китайці мовчки роблять свою справу [https://ukrainianpeople.us].

Комічний ефект виникає за рахунок прийому різкого протиставлення естетичних фраз освідчення в коханні потворній фізичній дії, що призвело до порушення валоративної норми.

3. «Буттєва» любов: *Кохана, ти кажеш,*

що любиш квіти і зрісаєш їх.

Ти кажеш, що любиш тварин та їж їх.

Тепер ти кажеш, що любиш мене... [https://ukrainianpeople.us].

Логіко-поняттєва норма в цьому анекдоті порушена за рахунок «хибної градації і, отже абсурдності «роздумів» чоловіка і перебуває за межами здорового глузду.

4. «Подружнє» кохання: – *Я помру від кохання до тебе!..*

– *Я тобі помру!.. Ти, дурнику, проживеш зі мною довге, щасливе життя, повне страждань життя!* [https://ukrainianpeople.us].

«Щасливе життя» і «повне страждань життя» є оксюморonom, так само, як і «померти від кохання» знову порушують логіко-поняттєву норму.

Мовні засоби в КЕДК – це, в основному, прості речення і вирази, наближені до життя, двозначні, невулчано ужиті малапропізми створюють парадоксальні, комічні ситуації як малапропізм (ужите невпаад слово «гаманець» в цьому прикладі:

«Токсичне» кохання: *«Гаманець ти мій хороший, я ніколи тебе не кину; ой вибач! Я кохаю тебе, любий!»* [https://cutt.ly/8toJXkEu].

Як показує аналіз, більшість українських анекдотів про кохання є короткими за формою, парадоксальними, часто алогічними ситуаціями, побудованими на контрасті першої частини з другою з порушеннями логіко-поняттєвої та валоративної норм, створюється конфліктна ситуація. Ефект комічного часто виражений застосуванням мовно-стилістичних прийомів, таких як, малапропізм, гра слів, комічний окаяоналізм, оксюморон, алюзія, ампліфікація. Характерними рисами цих анекдотів є комічні образи (гумор характерів, ситуацій, парадоксальність, несумісність, абсурд, конфлікт персонажів, зіставлення характерних явищ), що і провокує сміхову реакцію, і, таким чином, їх екологічність.

Жарти про кохання в КЕДК можуть стати приводом для дотепного жартування і смішної розмови між комунікантами, їх можна також записати у листівці або листі, щоб додати трохи гумору. Характерною рисою КЕДК є відсторонення комунікантів від комічної ситуації, це, начебто, не про них. В КЕДК веселий настрої створюється за рахунок розуміння гумору в жартах, змушуючи адресатів сміятися до сліз, така реакція на жарт надає подвійний результат, адже адресант і адресат розуміють безглуздість або перебільшення комічної ситуації.

Порівняльний аналіз КЕДК в українській та англійській мовах засвідчив їх певні розбіжності. В англomовних жартах про кохання більш виражений лінгвальний аспект (тут широко використовуються гра слів, буквалізми, алюзія, повтори, прийом словотворення, порівняння, двозначність, звгма тощо), а також специфічні форми: *knock-knock jokes, question-answer jokes, pick-up lines, vegetable puns, (pickle puns), fruit puns, dessert pick-up lines, ice-cream puns, fantasy jokes, science pick-up lines* тощо. Характерною рисою цих жартів є їх «персонажі: неживі предмети (телефон, словник, овочі,

фрукти, одяг, алфавіт, антени), а також живі істоти: вампіри, персонажі зі світу фантазій.

Гра слів у жартах «Питання – відповідь»:

1) *How did the telephone propose to its girlfriend?*

He gave her a ring (лексична двозначність: а *ring* – дзвінок і обручка) [https://www.betterhelp.com/get-started].

Why do painters always fall in love with their models? Because they love them with all their art (фонетична гра: *art i heart*) [https://www.betterhelp.com/get-started].

Гра слів у *knock-knock* жартах:

2) *Knock-Knock. Who's there? Frank. Frank who?*

Frank you for loving me [https://www.betterhelp.com/get-started]. (лексична гра: *frank* – ширий і *Frank* – власна назва).

Гра слів у жартах про вампірів:

What happened to the two vampires who went on their first date? It was love at first bite [https://www.betterhelp.com/get-started] (фонетична гра: *bite* – *sight*).

Характерні лінгвальні засоби в традиційних англійських жартах також:

· **буквалізм, обмануте очікування:**

Wife: Let's commit the perfect crime together.

Husband: Ok, I'll steal your heart, and you can steal mine [https://www.betterhelp.com/get-started].

· **алюзивні повтори:**

- *What do the octopus say to his beloved on St. Valentine's Day?*

- *I want to hold your hand, hand, hand, hand...*

Гра слів досягає свого апогею в дуже популярній групі коротких жартів *vegetable, pickle, fruit puns*:

I just need to espresso myself. I love you a lot [https://www.healththerapy.com/] (пор. гру слів: *espresso* і *to express*, засновану на словотворенні).

You make me so hap-pea [https://www.healththerapy.com/] (трансформація прикметника *happy*).

I carrot live without you [https://www.healththerapy.com/] (гра слів на фонетичному обіграванні *carrot* – *cannot*).

I've been thinking about you [https://www.healththerapy.com/] (фонетична омофонія *bean* – *been*).

You must be a banana, because I find you very a-peeling [https://www.healththerapy.com/] (*to peel* і *appeal* – фонетична гра).

Також сюди можна віднести такі жарти, як так звані *dessert pick-up lines*, *ice-cream puns*, *cheese pick-up lines*, які також ґрунтуються на мовній грі.

В англійському гуморі з'явився і новий жанр комічного – фантазема, який описує світ фантазій в КЕДК, побудований за принципом питання-відповідь, де остання подається в комічному ігровому стилі:

Are you from Asgard? Because you've just sent my heart into another realm [https://www.reddit.com/r/Fantasy/comments/t9g2gt]. (*Asgard* – у скандинав-

ській міфології небесне місто, обитель богів-асів; *realm* – царство, світ, сфера).

Are you Catwoman? Because you stole my heart in one fast move [https://www.reddit.com/r/Fantasy/comments/t9g2gt]. (*Catwoman* – жінка-кішка, героїня трилогії «Темний рицар» К. Нолана, яка заснована на однойменному персонажі коміксів).

Is your name Marvel? Because our story feels like it could last an Infinity War [https://www.reddit.com/r/Fantasy/comments/t9g2gt]. (*Marvel* – «диво», а також американський видавець коміксів і дочірня компанія медіаконгломерата *The Walt Disney Company*).

Насамкінець, КЕДК яскраво представлений єврейським гумором, який вирізняється дотепними відповідями, сатирою та самоіронією.

В єврейських жартах про кохання влучна, самобутня мова, парадоксальні розв'язки:

1) – *Моя, чому ти не даруєш мені квіти?*

– *Циля, я подарував тобі весь світ! Іди, нюхай квіти на вулицю.*

(Парадокс виражений прийомом перебільшення, гіперболізацією).

2) – *Абрамчик, у нас сьогодні річниця весілля, давай курочку заріжемо?*

А курочку за що? Познайомив-то нас Бенья... [https://isralove.org/load/1-1-0-3497].

Парадокс полягає в тому, що познайомив їх Бенья, ось його і треба покарати. Неочікувана відповідь чоловіка виражена самоіронією.

Схожий з попереднім і наступний анекдот:

3) – *Моя, ти спроможний заради мене на шалений вчинок?*

– *Звичайно, сонечко! Я же з тобою одружився!* [https://rozdil.lviv.ua/anedkot/search/63/].

Комізм полягає в іронічній відповіді чоловіка і, відповідно, в порушенні онтологічної норми («шалений вчинок» порівняно з одруженням, а звертання до дружини «Сонечко» характеризує чоловіка з комічного боку як прояв нещирості).

– *Фіма, не нуди мені нерви! Зінсуєш моє виховання і я тобі зроблю вирвані роки з ледве залишившихся днів* [https://dzen.ru/List/yumor/anedkoti/evreiskie_anekdoty_pro_liubov_v_kartinkakh].

Підкреслені фрази створюють колорит єврейських жартів, привносять у них відтінок комічності.

Ці лаконічні гумористичні витвори не тільки смішні, а й наповнені глибоким смислом. Пор. слово «хохма» – воно має давньоєврейське походження, позначаючи ніщо інше, як мудрість, вони наповнені подвійним смислом (підтекстом), у них використовується іронія, сатира, гра слів, пародіювання, недоречний мовний стиль. Єврейський гумор є унікальним, тому що він ґрунтується на висміюванні «своїх», на своєму жаргоні, про який ходять легенди.

Висновки. Актуальність і новизна роботи занурені в розгляд таких глобальних аспектів, як екологічний дискурс, карнавалізація, гумор, які спровокували дослідження нового типу дискурсу – карнавалізований екодискурс кохання, який уперше стає об'єктом наукової розвідки. Карнавалізований простір відкриває можливості виявити специфічні риси екодискурсу кохання, його жанрові форми,

специфіку мовного вираження, і найголовніше – довести, що карнавалізований екодискурс кохання – це екологічний «продукт» і засіб впливу на соціальне середовище. Основними жанрами комічного в цьому типі дискурсу є жарти, які мають різні форми вияву в українській, англійськомовній та єврейській лінгвокультурах, де гумор має унікальні риси. У роботі доведено, що порушення стереотипних норм (онтологічних, логіко-поняттєвих, валоративних, мовних та мовленнєвих) є свідомим екологічним процесом і в карнавалізованому екодискурсі кохання є нормою в карнавальній свідомості комунікантів, що створює комічний ефект. На матеріалі жанрів про кохання виявлено інконгруентність (амбівалентність), що є екологічним явищем, тому що сприяє позитивному погляду на комічну ситуацію, а отже, є екологічним, провокує сміхову реакцію, піднімає настрій і є показником духовного здоров'я людини. Карнавально-ігровий стиль, гедоністичне задоволення сприяють позитивному погляду на проблеми, які розглядаються в комічному ключі. Апофеоз виражається, як правило, позитивною розв'язкою в цьому типі дискурсу, який викриває вади людей через призму стереотипів та завдяки своїй парадоксальній природі. У результаті карнавальних порушень утворюється нова, екологічна, норма. Комічна інформація в карнавалізованому екодискурсі кохання сприяє досягненню комуніка-

тивного наміру – розсмішити, що повністю відповідає принципам екологічного спілкування, створенню безпечної і комфортної атмосфери, широті, відкритості. Конфліктні ситуації, які є основою в жартах про кохання, це – своєрідний бекграунд, на якому базується комізм – у цьому полягає екологічність як парадоксальний, але факт.

Онтологічна природа карнавалізованого екодискурсу кохання мотивує прояв у ньому тенденції до експресивізації мови, яка обумовлює широкий вибір різноманітних стилістичних прийомів, які спрямовані на інтенсифікацію комічної оціночності. Сюди відносяться засоби, які будуються на відхиленні від норм формальної або предметної логіки: паралогізми, доведення до абсурду, антифразис, гіпербола, параартефакти (фантаземи) тощо. Ці засоби створюють комічний ефект і є екологічно допустимими.

До параметрів карнавалізованого екодискурсу кохання відносимо доброзичливість, прагнення партнерів по комунікації уникати негативних оцінок, координувати дії зі створення загального емоційного центру, ввічливість.

Перспективи дальших досліджень у сфері карнавалізованого екодискурсу вбачаємо в застосуванні життєстверджувальної функції гумору, яка є органічною функцією людини і яка створює простір гармонії і рівноваги.

Література

1. Димань Т. Екологія людини: підручник. Київ : Акад., 2009. 376 с.
2. Енциклопедія сучасної України / ред. кол.: І. М. Дзюба [та ін.]; НАН України, НТШ, Ін-т енцикл. дослідж. НАН України. Київ : Ін-т енцикл. дослідж. НАН України, 2009. Т. 9 : Е – Ж. 711 с. ISBN 978-966-02-5720-7.
3. Залеський І., Клименко М. Екологія людини: підручник. Рівне : НУВГП, 2013. 385 с.
4. Крисаченко В. Екологічна культура: теорія і практика. Київ: Заповіт, 1996. 352 с.
5. Куля О. Теоретичні засади лінгвоекології як напрямку сучасних лінгвістичних досліджень. *XX Міжнародна науково-практична інтернет-конференція* : Міжнар. наук. конф., 27–28 лют. 2014 р. URL: <https://conferences.neasmo.org.ua/ru/art/266/> (дата звернення: 11.12.2025).
6. Полужин М. Дискурсивні стратегії та організуючі стереотипи висловлювання в англійській мові. *Дискурс іноземномовної комунікації*. Львів, 2002. С. 49–75.
7. Самохіна В., Шпак О. Екологія контакту в англійськомовному дискурсі: монографія. Харків : ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2019. 188 с.
8. Самохіна В., Івченко Н. Карнавальне порушення стереотипних норм як шлях до екологізації свідомості (на матеріалі англійськомовного анімаційного дискурсу “Zootopia”). *Вісник ХНУ ім. В.Н. Каразіна. Сер.: Іноземна філологія. Методика викладання іноземних мов*. 2020. № 91. С. 37–44.
9. Соломенко Л. Екологія людини. Навчальний посібник. Київ : Центр навч. літ., 2016. 120 с.
10. Стежко Ю. Лінгвоекологія конструкцій публічних текстів / аналіз наративних практик. *Вчені записки ТНУ ім. В.І. Вернадського. Сер.: Філологія. Журналістика*. 2025. Т. 36 (75), № 1. С. 318–324.
11. Adam J-M. Les textes: types et prototypes. P. : Armand Colin., 2008. 280 p.
12. Bookchin M. Social Ecology and Communalism. Oakland : AK press., 2007. 118 p.
13. Dijk van T.A. Discourse and Power Basingstoke and New York: Palgrave Macmillan., 2008. 308 p. <https://doi.org/10.1007/978-1-137-07299-3>
14. Foucault M. The archeology of knowledge. Routledge Classics series. Psychology Press., 2002. 239 p.
15. Haugen E. The Ecology of Language. Essays by Einar Haugen. Selected and Introduced by Anwar S. Die. Stanford Un-ty Press. Stanford CA., 1972. 384 p.
16. Jensen T. W. Humor as interactional affordances: An ecological perspective on humor in social interaction. *Psychology*. 2018. Vol. 22, №. 1. P. 238–259.
17. Samokhina V., Shpak O., Pasynok V. The ecology of communicative contact in english-speaking discourse. *Theory and practice in language studies*. 2022. Vol. 12, №. 1. P. 170–177.
18. Todd R. Discourse topics. *Pragmatics and Beyond New Series*. 2016. Vol. 269. P. 304.
19. <https://humor.org/> (дата звернення: 11.12.2025).

20. <https://royallib.com> (дата звернення: 11.12.2025).
21. <https://cityinfo.info> (дата звернення: 11.12.2025).
22. <https://anekdot.kozaku.in.ua/> (дата звернення: 11.12.2025).
23. <https://ukrainianpeople.us> (дата звернення: 11.12.2025).
24. <https://cutt.ly/8toJXkEu> (дата звернення: 11.12.2025).
25. <https://www.betterhelp.com/get-started> (дата звернення: 11.12.2025).
26. <https://www.healththerapy.com/> (дата звернення: 11.12.2025).
27. <https://www.reddit.com/r/Fantasy/comments/t9g2gt> (дата звернення: 11.12.2025).
28. <https://isralove.org/load/1-1-0-3497> (дата звернення: 11.12.2025).
29. <https://trozdil.lviv.ua/anekdot/search/63/> (дата звернення: 11.12.2025).
30. https://dzen.ru/List/yumor/anekdoti/evreiskie_anekdoty_pro_liubov_v_kartinkakh (дата звернення: 11.12.2025).

References

1. Dyman T. [Human Ecology]: pidruchnyk. (2009) Kyiv: Akad. 376 s. [in Ukrainian].
2. [Encyclopedia of Modern Ukraine] (2009) / red. kol.: I. M. Dziuba [ta in.]; Kyiv: In-t entsykl. doslidzh. NAN Ukrainy. T. 9: E – Zh. 711 s. ISBN 978–966–02–5720–7 [in Ukrainian].
3. Zaleskyi I., Klymenko M. (2013) [Human ecology]: pidruchnyk. Rivne: NUVHP, 385 s. [in Ukrainian].
4. Krysachenko V. (1996) [Environmental culture: theory and practice]. Kyiv: Zapovit, 352 s. [in Ukrainian].
5. Kulia O. (2014) [Theoretical foundations of linguistic ecology as a field of contemporary linguistic research]. KhKh Mizhnarodna naukovo-praktychna internet-konferentsiia URL: <https://conferences.neasmo.org.ua/ru/art/266/> (data zvernennia: 11.12.2025). [in Ukrainian].
6. Poliuzhyn M. (2002) [Discursive strategies and organising stereotypes of expression in the English language]. *Dyskurs inozemnomovnoi komunikatsii*. Lviv, S. 49–75 [in Ukrainian].
7. Samokhina V., Shpak O. (2019) [The ecology of contact in English-language discourse]: monohrafiia. Kharkiv : KhNU im. V.N. Karazina, 188 s. [in Ukrainian].
8. Samokhina V., Ivchenko N. (2020) [Carnival violation of stereotypical norms as a path to environmental awareness (based on the English-language animated discourse ‘Zootopia’)]. *Visnyk KhNU im. V.N. Karazina. ser.: inozemna filolohiia. metodyka vykladannia inozemnykh mov. № 91. S. 37–44* [in Ukrainian].
9. Solomenko L. (2016) [Human ecology]. *Navchalnyi posibnyk*. Kyiv: Tsentri navch. lit., 120 s. [in Ukrainian].
10. Stezhko Yu. (2025) [Linguistic ecology of public text constructions / analysis of narrative practices]. *Vcheni zapysky TNU im. V.I. Vernadskoho. ser.: filolohiia. zhurnalistyka. T. 36 (75), № 1. S. 318–324* [in Ukrainian].
11. Adam J-M. (2008) *Les textes: types et prototypes*. P.: Armand Colin. 280 p. [in English].
12. Bookchin M. (2007) *Social Ecology and Communalism*. Oakland: AK press. 118 p. [in English].
13. Dijk van T.A. (2008) *Discourse and Power Basingstoke and New York: Palgrave Macmillan*. 308 p. <https://doi.org/10.1007/978-1-137-07299-314> [in English].
14. Foucault M. (2002) *The archeology of knowledge*. Routledge Classics series. Psychology Press. 239 p. [in English].
15. Haugen E. (1972) *The Ecology of Language*. Essays by Einar Haugen. Selected and Introduced by Anwar S. Die. Stanford Un-ty Press. Stanford CA. 384 p. [in English].
16. Jensen T. W. (2018) Humor as interactional affordances: An ecological perspective on humor in social interaction. *Psychology*. Vol. 22, no. 1. P. 238–259 [in English].
17. Samokhina V., Shpak O., Pasynok V. (2022) The ecology of communicative contact in english-speaking discourse. *Theory and practice in language studies*. Vol. 12, no. 1. P. 170–177 [in English].
18. Todd R. (2016) Discourse topics. *Pragmatics and Beyond New Series*. Vol. 269. P. 304.

CARNIVALIZED ECO-DISDISCOURSE OF LOVE

Abstract. The relevance of the work is related to the use of a linguistic-ecological approach to the analysis of the carnivalized ecodiscourse of love which creates favourable conditions for communication in an atmosphere of informal communication. The linguistic-ecological approach is used for the first time with the purpose to prove the “purity” of the carnivalized ecodiscourse of love despite violation of norms (ontological, valorative, logic, linguistic) due to which the comic situation is explained.

The main task of the article is to provide a comprehensive linguistic analysis of the carnivalized eco-discourse of love, to reveal in it the techniques of the comic that cause a laughing reaction in the addressee. Brief result and conclusions. We prove that usually the emotionally coordination of the addresser and the addressee and disposition to humor in this type of discourse is on the same emotional plane and accordingly completes their comic communication. Thus, the linguistic approach to analysis of the carnivalized eco-discourse of love is a type of personally oriented, emotionally charged communication, which, as a rule, harmonizes the relationship between communicators. The addresser of this type of discourse sets the addressee’s expectation regarding an adequate reaction – an atmosphere of cheerful space, communicative optimism, creation of an ecological-emotional mood. The work concludes that the carnivalized eco-discourse of love is ecological, it unites and doesn’t separate communicators. The ecology of love with humor is a cultural environment in which modern ideas explaining the effect of the

comic are distorted.

It has been proven that the violation of stereotypical norms is a conscious ecological process which, within the carnival consciousness, becomes a guarantee of psychological relaxation and spiritual health. Comparative analysis has revealed that the English-speaking environment is dominated by wordplay (lingual game), whereas Ukrainian humor is characterized by a unity of good-natured joking and feigned simplicity, and Jewish humor by profound self-irony. The common result is the formation of a new 'ecological norm' through the element of laughter and the organic nature of play.

Keywords: carnivalized, comic effect, discourse of love, harmonization of communication, incongruence, linguistic-ecological approach, violation of norms.

© Самохіна В. 2026 р., © Нешко С., 2026 р.

Дата першого надходження рукопису до видання: 29.01.2026

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 26.02.2026

Дата публікації: 29.03.2026

Вікторія Самохіна – доктор філологічних наук, професор кафедри іноземних мов Українського державного університету залізничного транспорту, Харків, Україна; samokhina.victoria@gmail.com; <https://orcid.org/0000-0003-0609-1292>

Viktoria Samokhina – Doctor of Philology, Professor of the Department of Foreign Languages, Ukrainian State University of Railway Transport, Kharkiv, Ukraine; samokhina.victoria@gmail.com; <https://orcid.org/0000-0003-0609-1292>

Світлана Нешко – кандидат філологічних наук, доцент кафедри іноземних мов Українського державного університету залізничного транспорту, Харків, Україна; svetlana.neshko@gmail.com; <https://orcid.org/0000-0001-7075-6805>

Svitlana Neshko – Candidate of Philology, Associate Professor of the Department of Foreign Languages, Ukrainian State University of Railway Transport, Kharkiv, Ukraine; svetlana.neshko@gmail.com; <https://orcid.org/0000-0001-7075-6805>